

Wolfgang Odendahl predstavnik je Njemačkog Caritasa pri Uredu za koordinaciju njemačke humanitarne pomoći u Zagrebu. U uredu ga je teško naći jer često obilazi mjesta u kojima su u tijeku projekti Njemačkog Caritasa. U posljednje vrijeme najviše je vremena proveo u šibenskoj, zadarskoj, splitskoj i dubrovačkoj biskupiji gdje Njemački Caritas s dva milijuna DEM financira popravak 383 kuće. Njegov sljedeći obilazak Caritasovih aktivnosti vodi ga u Sarajevo.

• Srbi možda još uvijek kupuju vrijeme

GK: Uskoro putujete u Sarajevo. Kako ocjenjujete situaciju nakon što su Srbi prihvatili predložene ženevskih devet ustavnih načela?

Odendahl: Ova je situacija još teža za prosuđivanje nego situacija otprilike tjedan ili dva. Činjenica da su bosanski Srbi prihvatili prijedlog može upućivati na to da su zadovoljni s onim što su postigli, pa su možda spremni za stvarne mirovne pregovore. Ali, teško je reći ne kupuju li opet samo vrijeme. Mislim da je prerano o tome davati dobru ocjenu. Naravno, iskreno se nadam da će biti mira, budući da su jadni ljudi Bosne, koji žive pod tim terorom tako dugo vremena, zaslužili mirna vremena.

GK: Kako će razvoj situacije utjecati na dostavu humanitarne pomoći?

Odendahl: Mislim da se neće osjetiti nikakav trenutni utjecaj na humanitarnu pomoć. Bili smo u mogućnosti davati nešto pomoći čak i u periodima visokih napetosti i teških borbi, pa mislim da barem možemo nastaviti u istom smjeru, s istim standardima.

GK: Žele li vlasti u BiH staviti Caritas pod svoju kontrolu, kako je nedavno ustvrdio pročelnik sarajevskog Caritasa dr. Knežević?

Odendahl: Gospodin Knežević je u Sarajevu. Situacija tamo može biti drugačija. Ja sam imao neka iskustva s bosanskim vlastima i primijetio sam da je, u Mostaru naprimjer, suradnja između civilnih vlasti te Caritasa, Crvenog križa i Merhameta prilično dobra. Postoji nešto koordinacije, ali nisam imao osjećaj da vlast pokušava činiti pritisak ili kontrolirati Caritas. U Sarajevu bi moglo biti drugačije, ali to nisam iskusio. Nadam se da ću o tome više saznati kada odem tamo idućeg vikenda.

GK: Caritasove pošiljke ipak ne slijeću u Sarajevo?

Odendahl: To je istina. UNHCR jedino prihvaća humanitarnu pomoć ako je za isporuku lokalnim vlastima grada Sarajeva. UNHCR kaže da ne podupire vjerske organizacije. Samo vlade. Problem je u tome da su u UNHCR-u sumnjičavi oko toga tretiraju li sarajevske vlasti sve grupe fer. Zato, kako bismo osigurali da i naši ljudi dobiju svoj dio, imamo dogovor da četiri kamiona dnevno idu iz Kiseljaka za Sarajevo — kroz srpske linije. Avione ne koristimo. Usput rečeno, imam osjećaj da su Srbi pristali na to jer znaju da Caritas ne hrani samo katoličku hrvatsku populaciju Sarajeva nego da i Srbi dobivaju pomoć.

GK: Je li to 40 posto Hrvatima, 30 posto Muslimanima i 20 posto Srbima?

Odendahl: Brojke koje sam ja čuo bile su malo drugačije. Veće za Srbe, ali sigurno gospodin Knežević zna bolje. To su njegove brojke, ne moje.

GK: Hoćete li probleme rješavati direktno s bosanskim vlastima? Navodno je predstavnik Austrijskog Caritasa bio nekoliko puta odbijen.

Odendahl: Moram pokušati. Ne znam. Sigurno ću doznati, a moći ću i ponuditi nešto pomoći. Ipak, za rješavanje problema trebat ću suradnju mjerodavnih vlasti. Ne znam je li to moguće u tako kratkom roku.

• Silovane žene najviše pate

GK: Jedna od vaših želja je da pomognete silovanim ženama u samoj BiH?

Odendahl: One su najviše propatile u ovom ratu. One su žrtve i nisu imale nikakvih političkih ciljeva. One zaista zaslužuju pomoć. Ali i u tome se osjeća nedostatak koordinacije. Svi dolaze u Zagreb, jer je u Zagreb lako doći. Svi ovdje žele pomoći, a bjelodano je jasno da je većina tih stradalih žena u Bosni. U Bosnu je teško doprijeti, teško je nešto napraviti. Bosna je potpuno uništena i veći dio zemlje je pod okupacijom. Teško je bilo što organizirati. Zato je Bosna zanemarena. Mi u Caritasu nastojimo naći načina da pomognemo ženama u Bosni.

GK: Osobno ste bili u Zenici da tamo pokrenete projekt, ako bude moguće.

Odendahl: Tamo sam i shvatio kako je teško. Direktor Caritasa u Zenici predložio je da se stvori humanitarna organizacija za pomoć silovanim žena-

ma kojom bi zajedno upravljali muslimani i katolici. Na taj ću prijedlog obratiti pozornost, budući da mi se čini da imaju kamo smjestiti žene i, kao drugo, mi projekt ne možemo ostvariti bez bosanskih vlasti. Teško jest. Zemlja je razrušena. Organizacija je također djelomično uništena. Pokušao sam doznati koliko stradalih žena ima po bolicama, ali nisam uspio. Moguće je da podatke nisu imali jer žene drže podalje od javnosti. A i žene same ne žele priznati da su bile silovane. Nažalost, ako želimo pomoći, teško je bez podataka.

• Biskupije odlučuju koja će se sela obnavljati

GK: Je li ovaj Ured za koordinaciju neka vrsta ogranka ili produžetka njemačke ambasade?

Odendahl: Da. Ne bih zapravo to nazvao ogrankom ambasade, ali možda termin da ga »sponzorira« njemačka

slučaju rekao: Oni nisu velika obitelj, ali ćemo im ipak pomoći da dignu krov nad glavom. Ima i drugih slučajeva, kao što su vrlo stari parovi koji su sve izgubili. I njima ćemo pomoći. Uglavnom se ipak držimo pravila.

U neplaćanju radne snage nismo učinili nikakve izuzetke. Mislimo da čak i ako osoba u potrebi nije u mogućnosti raditi sama, susjedi bi se trebali međusobno ispomagati. Naša je svrha da pomognemo ljudima da si sami pomognu, ne da učinimo sve. Ne možemo izgraditi cijelu kuću. To bi značilo da je cijena svake kuće 30 do 100 tisuća DEM, a to bi opet značilo da možemo popraviti samo nekoliko kuća. U prosjeku po kući dajemo oko 6 tisuća DEM, iako može ići i do 16 tisuća. Ono što činimo, nije da popravimo cijelu kuću, nego da postavimo krov, da damo ljudima nužno sklonište kako bi u njoj mogli živjeti.

• Dobrotvori ne znaju što je potrebno

GK: Zašto je tako teško koordinirati sve donacije?

Odendahl: Ljudi daju donacije, ali nitko ne želi dati anonimnu donaciju koja samo negdje nestane. Ljudi žele da donacija bude zapažena. Zato imamo stotine aktivnosti malih sela, župa, ženskih skupina. Oni svi žele nešto učiniti, pa prikupljaju novac, hranu ili od-

Točni podaci o potrebama — najveći problem

ambasada najbolje opisuje situaciju. To je jedinstveno. To se čini prvi put, budući da je shvaćeno da opseg zadatka ovdje zahtijeva više koordinacije nego obično. Budući da je najveći problem svih međunarodnih pomoći koordinacija sama po sebi, njemačka je Vlada odlučila učiniti nešto da poboljša koordinaciju barem njemačkih humanitarnih organizacija. Zato je osnovan i opremljen ovaj ured, postavljeno osoblje i pomognute njemačke humanitarne organizacije u koordinaciji i izvođenju poslova. U uredu su predstavnici Caritasa, Diakonije, Malteških vitezova, Njemačke tehničke pomoći, i odnedavno Cap Anamura. Koordinacija ide opušteno. Nema pritiska od njemačke Vlade. Razgovaramo jedni s drugima o tome gdje radimo, gdje nailazimo na poteškoće — tako da si međusobno možemo pomoći.

GK: Koje sve projekte koordinirate?

Odendahl: Nekoliko projekata potpomaže Njemački Caritas. Prvi je projekt pomoć u opskrbi hranom koja ide u Hrvatsku i Bosnu te razvoju Hrvatskog Caritasa. Drugi, jednako važan, je program za skloništa — austrijski i njemački projekt »Krov nad glavom«. Razdijelili smo po hrvatskim biskupijama u građevnom materijalu dva milijuna DEM, a Austrijanci s još nekim njemačkim i međunarodnim organizacijama još tri milijuna DEM. Biskupije same izabiru sela za koja misle da mogu biti rekonstruirana. Uglavnom su to sela koja su bila pod okupacijom srpske vojske i koja su sad opet pod hrvatskom kontrolom. Biskupije izabiru sela i kuće koje treba popravljati. Zahtjevi su ovi: Obitelj, čija se kuća popravlja, mora biti vlasnik kuće. Drugo, mora to biti velika obitelj. Treće, pomažemo siromašnim obiteljima. Bogatiji mogu sami popravljati svoje kuće. Četvrto, obitelj mora biti voljna vratiti se u kuću i tamo živjeti. Peto, oni koji pomoć dobivaju, moraju biti voljni sami raditi na kući. Plaćamo samo za materijal za rekonstrukciju, ali ne i za rad.

GK: Koliko možete odstupiti od tih kriterija?

Odendahl: To su čvrsti kriteriji, ali može biti izuzetaka u svim smjerovima. Naprimjer, imali smo slučaj jedne mlade udovice s djetetom, čiji je muž poginuo u ratu samo nekoliko tjedana nakon što je beba rođena. U tom sam

jeću i samostalno dolaze u Hrvatsku i Bosnu. To donosi nekoliko poteškoća. Prva je da ljudi zapravo ne znaju što je potrebno. Oni prikupljaju ono za što misle da je potrebno. Jedna je od najgorih stvari sada da stižu tone i tone odjeće, a skladišta su već prepuna, pa nemamo kamo pohraniti hranu.

GK: Šalje li se i ono što je u Europi već otpad?

Odendahl: Da. Ima i takvih slučajeva. U pošiljkama smo našli robu koja donatorima jednostavno više ne treba, ali moram reći da su to iznimke. Redovito donacije su u stvarima koje mogu biti iskorištene. Drugi je problem koordinacije što pomoć često ide na mjesta koja se lako mogu doći, koja su poznata. Naprimjer, Medugorje. Svi znaju za Medugorje! A oni imaju i više nego dovoljno, a ima nepoznatih mjesta koja ništa ne dobivaju. Zato mi pokušavamo koordinirati da pomoć bude podijeljena izbalansirano.

GK: Iz Njemačke, nezavisno od središnjeg Caritasa u Freiburgu, stižu donacije i od pojedinih biskupijskih Caritasa. Je li moguće pojedine njemačke biskupijske Caritase staviti u mrežu koordinacije?

Odendahl: Pokušavamo. No, većina tih donatora ne zna za nas i za našu mrežu, pa djeluju za sebe. S druge strane, ne želimo ih kontrolirati previše striktno, a pogotovo im se ne želimo nametati. Oni bi tada mogli reći da neće uopće pomagati ako ih se sputava. Radije ih puštamo da rade po svome, iako znamo da to nije uvijek korisno. Ponekad je bolje pomoć ostaviti nekoordiniranom nego je zaustaviti.

GK: Kako pomiriti želju za vidljivošću donacije i efikasnom raspodjelom?

Odendahl: Najbolje bi bilo kad bi donatori najprije pitali što da donesu. Mi bismo im rekli i kamo pomoć mogu dopremiti i što je potrebno. A tada bismo ih pustili da sami to učine, pa bi to bilo vidljivo. Bile bi fotografije koje mogu objaviti u lokalnim novinama i pokazati što rade. Tako bi njihova individualnost i aktivnost bila vidljiva i prepoznatljiva. Ja uvijek pokušavam pomoći. Ako netko nazove i pita, ja sam sretan, budući da se to ne događa jako često. Tada interesno uputim kamo bi trebali ići, ali se ne miješam u njihovu nezavisnost i ne uzimam njihove zasluge.

• Kako Caritas dolazi do novca?

GK: Novac Središnjeg Caritasa iz Njemačke već je gotovo utrošen na projekte. Kako ćete, doći do svježih donacija?

Odendahl: Ima nekoliko mogućnosti. Jedna je njemačka Vlada, iako ona novac uglavnom daje organizacijama koje skladište pomoć u njihovu skladištu humanitarne pomoći u Zagrebu. Caritas svoju pomoć skladišti u skladištu Hrvatskog Caritasa. Druga je mogućnost Europska zajednica. Na dva načina. Uglavnom preko UNHCR-a, ali nešto se daje i nevladinim organizacijama. Mi pokušavamo povećati mogućnosti da koristimo pomoć EZ-a, ali to je jako teško i sporo. Svaka birokratska organizacija ima svoja pravila i spora je.

GK: Ako Caritas dobije pomoć od EZ-a, koliko bi to moglo biti?

Odendahl: Pokušavamo dobiti četiri milijuna njemačkih maraka za rekonstrukciju dodatnih kuća, ali je to iscrpljujuće i ide sporo.

GK: Kada bi to ipak moglo biti odobreno?

Odendahl: Za nekoliko mjeseci. A već neko vrijeme radimo na tome.

GK: Često govorite o važnosti povratne informacije.

Odendahl: Teško je dobiti pravu povratnu informaciju, ali je jako važno. Zato pokušavam prikupiti sve informacije koje mogu. Putujem okolo, razgovaram s direktorima lokalnih Caritasa da otkrijem što zapravo trebaju. A, to je jako teško. Oni znaju što im treba, ali postoji mala tendencija da traže više, jer se boje da će dobiti manje od onoga što traže. To ipak nije velik čimbenik. Najveći je čimbenik u tome što je gotovo nemoguće znati što biskupijski Caritasi dobivaju iz drugih izvora. Stoga je važno da organizacije suraduju i kažu jedna drugoj što rade. Naprimjer, naša suradnja s Austrijskim, Švicarskim, Belgijskim i Nizozemskim Caritasom je vrijedna jer imamo zajednički popis donacija. Svatko kaže koliko tona robe dolazi pojedini mjesec, a tada možemo raspodijeliti pomoć tako da pojedina biskupija ne bude preopterećena, a da druga bude zanemarena. Koordinacija nije službeno uvjetovana, ali na dragovoljnoj osnovi razmjenjujemo informacije i prilagođujemo raspodjelu.

• Premalo karitativnih djelatnika

GK: Je li biskupijskim Caritasima u Hrvatskoj i BiH teško davati točne statistike i podatke?

Odendahl: Jest. To je točno. Tko ima puno osoblja i puno računala, stisne tipku i može vam odmah reći što i gdje je poslano. Kada ja to želim doznati od direktora hrvatskih biskupijskih Caritasa, oni kažu: Pričekajte da pogledam, da nađem brojke. To je vjerojatno najveći problem humanitarnih pomoći. Poslije koordinacije, to je najveći problem. Drugi je problem nedostatak osoblja u Hrvatskom Caritasu. Nemaju dovoljno osoblja. Trebali bi imati dva ili tri puta više, jer posao koji obavljaju tako je velik da jedan svećenik s jednom časnom sestrom i eventualno jednim činovnikom jednostavno to ne može obaviti. Takva situacija čini i moj posao teškim. Puno moram putovati da u osobnim susretima doznam što su stvarne potrebe. Čudi me da uz tako malo osoblja koje u Caritasima imaju, Caritas uopće funkcionira. Moramo im se diviti jer uspijevaju obavljati ogroman posao.

U travnju će američka Katolička Crkva početi slati pomoć za Bosnu i nešto za Hrvatsku. Oni će priskrbiti velike količine pomoći, nekoliko tisuća tona. Ali, za koordiniranje samo te američke pomoći dolazi 15 ljudi.

GK: Dokad ostanete u Hrvatskoj?

Odendahl: Najmanje do 15. ožujka, a ovisi o situaciji hoću li ostati duže.

Josip Štilinović